

בלבבי

דע את חלקך

ותן חלקנו

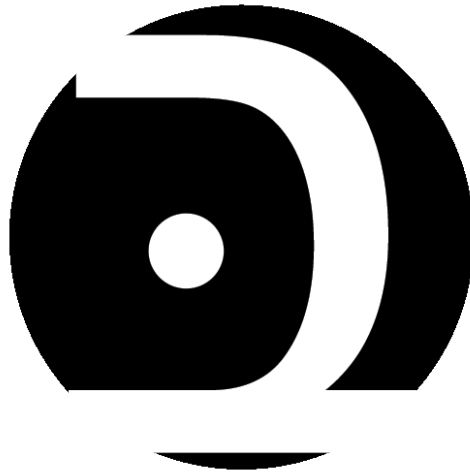
ד

דרני
ההשקטה

בלבבי משכן אבנה

השיעורים של הרב זמינים ב"קול הלשון"

073.295.1245 | ישראל | 718.521.5231 USA

1.....השקטה מכח האמונה החושית

1.....ההשקטה ברצונות

λ.....ההשקטה במידות

7.....ההשקטה בדיבורים

1.....ההשקטה במחשבה

1.....ההשקטה במעשה

2.....ההשקטה מהכח לחיות את ההווה

בפרקים הקודמים נתבאר האופן להכיר את נפשו של האדם מתוך ההשקטה הפנימית. עתה נתבונן מעט בדרכי ההשקטה, כיצד יגיע האדם למדרגה של "ארץ יראה - ושקטה" (תהלים עו ט).

השקטה מכח האמונה החושית

יסוד הכל הוא כח האמונה שגנוז בנשמתם של ישראל - 'מאמינים בני מאמינים' (שבת צז, ב). כפי שיעור האמונה שהאדם הוציא מהכח לפועל, מהעלם לגילוי, כך הוא נעשה רגוע יותר ויותר בחיים. ככל שהאמונה חיה וגלויה בנפשו של האדם, אמונה חושית, לא רק בשכל אלא בחוש הלב, ובפרט אמונה בהשגחה פרטית, שהכל מושגח ממנו ית"ש לפרטי פרטים, ולטובתו, כך האדם נעשה רגוע יותר.

האדם ברוב שנות חייו מוקף במצבים שיש בהם הרכבות שונות שיוצרות קושי. כך הוא סדרו של עולם שהוא מלא בבעיות, בדאגות, בקשיים. אם האדם חי בלי אמונה ח"ו, הרי שבחלק ניכר מחייו הוא מסובב סביב בעיות שמטרידות את נפשו. מאידך, כאשר האדם זוכה ואור האמונה בוקע בנפשו, כפי שיעור האמונה שיש לו - כך הוא שיעור הרגוע והשלווה ששיגי בחוש.

נמצא אם כן, שעל מנת להגיע להשקטה, יסוד הכל הוא אמונה, ודוקא אמונה חושית כמו שנתבאר.

ההשקטה ברצונות

זאת ועוד, שורש כל כוחות הנפש הוא כח הרצון, זהו הכח שנמצא בגילוי בכוחות הנפש, שמריץ ומניע את הכוחות. ככל שרצונו של האדם עז יותר, תקיף יותר, כך הוא יוצר יותר רעש באדם. מאידך, רצון שקט יותר יוצר השקטה באדם. מחד הוא יכול ליצור השקטה של תרדמה, אבל הוא יכול ליצור גם השקטה פנימית שיסודה 'רצוננו לעשות רצונך'.

כאשר האדם מבטל את הרצון בבחינת 'בטל רצונך מפני רצונו', הוא מבטל את הרצון עצמו מפני הרצון העליון, אזי הוא נכלל ברצון העליון, וככל שהוא בטל יותר לרצונו ית"ש, כך הכח שיוצר את שורש הרעש שבנפש הולך ונשקט. אבל ביטול הרצון כפשוטו מביא לידי תרדמה, שהיא תרדמה של שטות.

ככל שהאדם רוצה דברים רבים יותר, ויותר על כן הוא רוצה את הדברים שאינם שייכים לחלקו, כך הרעש הולך וגדל. מאידך, ככל שהוא רוצה פחות דברים, ובלשון מדויקת - הוא רוצה רק את מה ששייך לחלקו [כמו שנתבאר בפרקים הקודמים, שזוהי עבודת האדם - לדבוק בחלקו], כך הנפש נעשית רגועה יותר.

וכאשר האדם מבטל את רצון עצמו מפני רצון בוראו מכח האמונה החושית שהוזכרה לעיל, והוא רוצה רק את חלקו בדיוקא, הרי שרוב ככל הרעש שנוצר מהרצונות הולך

ומושקט. הנפש חשה שמה שיש לה – זהו חלקה. ומה שהיא צריכה להשיג – יושג, אם רק זהו רצונו ית"ש.

אמנם, בכדי שלא יגרום החטא, כמו שחשש יעקב אבינו (עי' ברכות ד, א), נצרך לצרף לכך תשובה בפועל, וכאשר האדם חי תדיר בתשובה, והוא חי באמונה, בביטול רצונו לרצון בוראו, ורצונו להשיג את חלקו, אזי כל שאון העולם הולך ומושקט אצלו.

העולם כולו חי במרדף תמידי, וכמו שהיה מתפלל רבי נחוניא בן הקנה ביציאתו מבית המדרש (ברכות כח, ב) 'אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת'. 'שכר' ו'חיי העולם הבא' זהו לא שכר כפשוטו, ולא השגה רוחנית כפשוטו, אלא 'השגת חלקו'.

זהו מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צ, א) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא', שאין הכוונה שיש שם חלק בעלמא, אלא יש להם את חלקם שלהם. לכל אחד מישראל יש את חלקו שלו, וזה מה שנקרא 'חלק לעולם הבא'.

'אנו רצים לחיי העולם הבא' – לחלק שלנו. כל אחד מישראל מצד עומק נשמתו – רץ לחלקו לעולם הבא.

צורת החיים הזו מעמידה את נפש האדם בבניין נכון, פנימי, בתנועה מתמדת של רצונות באופן הנכון של הנפש, באופן שיוצר מציאות של השקטה.

כל רצון שהאדם ניסה להוציאו מהכח אל הפועל ולא הצליח, העבודה המוטלת עליו בתחילה היא תשובה, שמא הוא לא משתדל מספיק. ולאחר שעשה תשובה אמיתית, מכאן ואילך העבודה היא אמונה, אמונה שזהו רצונו ית"ש, שהוא לא יצליח להוציא את רצונו מהכח לפועל. אז האדם מתיישב בהסכמה פנימית בנפש שהוא רוצה רק את חלקו שלו, ומשם הוא מגיע לשמחה, 'איזהו עשיר – השמח בחלקו'.

זוהי צורה ישרה ובהירה עד מאד. צורה זו הוזכרה בתמצית ובקצרה, אבל היא צורה בהירה מאד איך האדם חי את תנועת החיים, עם רצונות פנימיים ואמיתיים, אבל מתוך ביטול והשקטה, וזה גופא מביא לשמחה של 'השמח בחלקו'.

ההשקטה במידות

מלבד זאת, ברובד חיצוני יותר של הנפש נמצא כח מידותיו של האדם. המידות של האדם הם חלק ניכר מהרעש שיש לו, כמו שכבר הוזכר. בפרט כאשר מתגלה מידת הכעס, שהיא תבערה פנימית בנפש, כדברי חז"ל (נדרים כב, א) 'כל הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו', אבל בכללות – כל המידות כולם, כל אחד לפי חלקו, כפי המידות שהקב"ה חנן אותן, אותן המידות יוצרות רעש.

אלו הן שתי נקודות שורשיות שיוצרות את הרעש במידות, הנקודה הראשונה היא המידה הבלתי מתוקנת החדה ביותר בנפש, שהיא יוצרת את עיקר הרעש. והחלק השני הוא חוסר האיזון של המידות, שמכיוון שהן אינן מאוזנות, הן הופכות להיות 'צרות זו לזו'. ההיפך של איזון המידות היא הסתירה של המידות, וע"י הסתירה שבמידות נעשה רעש בנפש.

ככל שהאדם מחליש יותר את המידה הבלתי מתוקנת בנפשו, את אותה 'מידה אחת' שהיא מצד עצמה יוצרת את עיקר הרעש בנפש, וככל שהאדם מאזן את נפשו עם מידותיו מצד 'כללות המידות' - כך הנפש נשקטת מתוך המידות. על ידי כן יש לאדם רוגע בנפשו, יש לו שקט פנימי בתוך עולם המידות.

יתר על כן, היפך ממה שיש כח של מידה אחת בלתי מתוקנת בנפש, יש את המידה השורשית של נפשו, שהיא היא עיקר חלקו בעולמו. והבן, שכל מה שהוזכר לעיל שעבודת האדם היא להשיג את חלקו, זה נאמר על כלל חלקו בתורה, חלקו באמונה, חלקו בתפילה, חלקו בגמילות חסדים ועוד, אבל בפרטות לענין המידות - יש מידה אחת שורשית שהיא חלקו, מידה אחת שהיא שורשו.

וכאשר האדם זוכה לדבוק בחלקו, יש לו את ה'שמח בחלקו' מתוך אותה מידה, יש לו את הרוגע והשלווה שיוצר את ההשקטה.

ככל שהאדם זוכה לדבוק בחלקו בכללות, זה מעמיד שקט עמוק בנפש, ובענין של המידות - ככל שהאדם דבק במידה שלו בפרטות, ומוציא אותה מהכח לפועל, הוא נמצא בתנועה מתמדת, מדויקת, כפי הניתן להוציא את חלקו מהכח לפועל במידה, כך יש לו לאדם חיבור, וזה יוצר את ההשלמה של ההשקטה שבמידות.

נחזור ונחדד. הרעש שבמידות יסודו מהמידה הבלתי מתוקנת, ומכללות המידות הבלתי מאוזנות. מאידך, ההשקטה שבמידות נובעת מהחיבור העמוק למידה השייכת לחלקו, שעל ידי כן יש לו נייחא, בחינת שבת, 'מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח'. מי שנמצא במקומו שלו יש לו מנוחה, כלשון הכתוב (רות א, ט) "ומצאן מנוחה אשה בית אישה", לכן כאשר הוא מחובר לחלקו שלו יש לו מציאות של מנוחה, של שקט.

ההשקטה בדיבורים

מלבד זאת, ישנו רעש שבא מכח הדיבור. ככל שהאדם רגיל להרבות בדיבורים, כך הוא יוצא מתוכיות עצמו, והדיבור שהוא מדבר יוצר רעש בנפש. ולא זו בלבד אם מרבה בדיבורים האסורים, כגון מוציא שם רע, לשון הרע, רכילות, וכיוצא בזה, אלא אפילו בסתם דברים בטלים, ולא עוד אלא אפילו מרבה בדברי תורה, אם הוא מדבר מעבר לשיעור הנכון של נפשו, הרי שבזה הוא יוצא מנפשו, ומאבד את ההשקטה הפנימית שנמצאת בתוך הנפש.

דיבור בשיעור הנכון הוא, כל זמן שהאדם יכול לדבר עם רוגע פנימי של מחשבה, זהו בכללות השיעור שראוי לו לדבר. אולם, בשעה שהאדם מאבד את הצלילות והרגיעות של המחשבה, אזי הזמן הוא בבחינת 'שתוק', כך עלה במחשבה, הוא צריך לשתוק, ולחזור ולעלות למחשבה.

אמנם, גם בשעה שהאדם יכול לדבר, והוא לא מאבד את מחשבתו, עדיין אין זה הכרח שהוא צריך לדבר. יתכן שהוא צריך להיכנס לפנימיות המחשבה, לפנינים ולפני ולפנינים, או לפנימיות ההרגשה. אבל אם כאשר הוא מדבר הוא מאבד את הריכוז הפנימי, אזי ברור הדבר שבזמן זה הוא לא צריך לדבר כלל, אלא אם כן הוא מחוייב לדבר, כגון שצריך לומר קריאת שמע, תפילה וכדומה, או דיבורים של בן אדם לחברו.

אבל רוב רובם של בני אדם שנמצאים בעולם הזה, שיעור הדיבור שהם מדברים הוא הרבה מעבר למה שהם צריכים לדבר. אלא שרוב בני אדם אף לא חשים שבשעה שהם מדברים נעשה בזה מציאות של רעש. פשוט לכל בר דעת שדיבור הוא השמעת קול, כמו שכתוב (שמואל א' א, יג) "וחנה היא מדברת על-לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע", ולכן "ויחשבה עלי לשכרה", כי זה לא צורת הדיבור שבני אדם רגילים לדבר, כאשר האדם מדבר בכל סוג דיבור, על דרך כלל הוא משמיע קול, אם קול מעט, או קול חזק, אבל הוא משמיע קול כל שהוא.

והבן, שהשמעת הקול הזו, זה לא רק הרעש של מה שיוצא מפיו שהוא שומע באוזניו בבחינת 'השמע לאוזןך מה שפיק מדבר' שנאמר בקריאת שמע, אלא עצם השמעת הקול מתוכו לחוץ, יוצרת רעש פנימי בנפש. ברור אם כן, שעל ידי הרעש הזה שהקול יוצר בנפש, בזה האדם מאבד את ההשקטה.

ולכן, השיעור של הדיבור שהאדם צריך לדבר, הוא בדקי דקות. ככל שהאדם נכנס יותר פנימה, כך יש לו יותר שקט, ואז השיעור שהוא מדבר הוא רק עד כמה שאינו גוזל ממנו את מציאות ההשקטה הפנימית. זהו השיעור הנכון של כמות הדיבור שהאדם צריך לדבר.

נדגיש שוב, ישנם אופנים שבהם האדם מחוייב לדבר מדינא, פעמים שזה מהלכות דרך ארץ, ולפעמים זה חלק מעסק התורה עצמה, שעל מנת לעסוק בה כראוי צריך להוציא בפיו¹, וגם זה נצרך שיעשה כשיעור, כי לא כל חלק מד"ת שהאדם לומד צריך להוציא בפיו.

מכל מקום, השיעור שהאדם צריך לדבר צריך להיות יחסי למדרגת ההשקטה שנמצאת בתוך הנפש שלו. אצל רוב בני אדם המילים האלה הם מילים סתומות, כי ההשקטה היא נעלמת, והדיבור לא ניכר אצלו כרעש. אבל ככל שהאדם בוקע יותר פנימה, אזי השיעור שהוא מדבר - הוא ביחסיות למדרגת ההשקטה שנמצאת בתוך נפשו.

¹ כידוע המעשה עם ברוריה אשת ר"מ במסכת עירובין (נד, א).

חלק גדול מאד מההשקטה של הנפש נבנה על איזון נכון בשיעור הדיבור, בכמות ובאיכות הדיבור – מצד השמעת הקול, ומצד כח הנפש שהוא גונו בתוך דיבורו, שעל ידי כן הוא יוצר לו מציאות של רעש.

ההשקטה במחשבה

מלבד זאת, ישנו רעש מכח המחשבה שבאדם. כאשר המחשבה של האדם מהירה ופועלת, מצד אחד הוא מוציא את כח השכל מהכח לפועל, עד שהוא זוכה להיות דבוק ב'שכל הפועל', השכל שיצא לפועל ששורשו הוא בפועל גמור. אבל מאידך, המחשבות רצות אנה ואנה, ובכך האדם מאבד את ההשקטה, יש לו רעש פנימי במחשבותיו.

כידוע, כשם שהאדם מדבר עם חבריו בפיו, ויש משא ומתן של דיבור ביניהם, כך גם האדם מדבר עם עצמו במחשבתו. 'הלב מדבר', כלשון חז"ל (קהלת רבה פרשה א) על הפסוק (קהלת א, טז) "דיברתי אני עם ליבי". מעין כך נאמר גם אצל המן (אסתר ו, ו) "ויאמר המן בליבו". כך כל אדם רגיל לדבר עם עצמו במחשבתו.

וכך מבואר לדינא בדברי האחרונים בסוגיא של בעל קרי (ברכות כ, ב), שמתקנת עזרא אסור לבעל קרי להוציא דברי תורה בפיו, אלא 'מהרהר בליבו', כלומר 'מדבר' בליבו, מדבר במחשבתו, מחשבת השכל ומחשבת הלב.

אצל רוב בני האדם, חלק ניכר ממחשבותיהם זה לא רק 'מחשבה', זהו 'דיבורי מחשבה'. דיבורי מחשבה יוצרים רעש גדול יותר ממחשבה. אבל גם המחשבה לעצמה, ככל שהיא מתנועת במהירות וגסות, כך היא יוצרת חוסר השקטה בעומק נפשו של האדם. לכן העבודה היא להשקיט את המחשבה.

ישנן שתי צורות להשקטת המחשבה, כמו שנתבאר במאמר ההשקטה של האדמו"ר משפטנא. אופן אחד זהו ריקון המחשבה, שנעשה בדרך כלל על ידי שהאדם רואה דבר מה, כמו נוף, או ים, וכדומה, וע"י זה הוא יותר בקל מסיח דעת מהמחשבה כלל, והוא מודע להסחת המחשבה. זהו הצד השלילי – שלילת המחשבה. והצד החיובי, הוא ההתדבקות במחשבה אחת חיובית מתוך רוגע ונועם, וע"י כן המחשבה מושקטת.

סור מרע ועשה טוב, לא תעשה ועשה, הסור מרע והלא תעשה – זהו ריקון המחשבה. והעשה טוב – זוהי התמקדות במחשבה פשוטה ורגועה לפי ערכו שלו, וע"י כן האדם משקיט את המחשבה.

ההשקטה במעשה

עד כאן ביארנו בקצרה ג' השקטות, השקטה מכח המידות, השקטה מכח הדיבור, והשקטה מכח המחשבה. עתה נבוא לברר את ההשקטה של עולם המעשה.

השקטה זו הרי היא מוזכרת לדינא, מיסוד הדבר שנאמר בשבת (שמות כ, י) "לא תעשה כל מלאכה", שביתה מצד הפעולות. גם ריבוי של טורח אסרו חכמים לעשות בשבת שלא לצורך. ובכללות, ככל שכמות המעשה של האדם מרובה יותר, כך היא יוצרת רעש מצד שהיא המדרגה התחתונה בנפשו של האדם, שהיא מדרגת 'מעשה', וכן מצד התנועה שבמעשה שיוצרת הרעשה. לפיכך, שיעור המעשה שצריך שיהיה לו לאדם, הוא בהקבלה למדרגת ההשקטה של נפשו.

הדוגמא הבהירה לכך, זהו תלמיד חכם שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו, כדברי הגמרא ביומא (עב, ב), ואף שבפשוטו זהו מדין כבוד, ובכדי שיהיה פנוי לצרכי הציבור להיטיב עמהם, אבל בעומק – כאן מונח מדרגת התלמיד חכם בעצם, שנצרך לו להקטין ולצמצם את שיעור הפעולה, על מנת לקנות בנפשו את עומק השקט, ע"י הקטנת הפעולה בשיעור הנכון והראוי לו.

ההשקטה מהכח לחיות את ההווה

מלבד כך, הוא ית"ש 'הווה תמיד', מצד מה שהוא חידש נבראים הוא נקרא 'שם הוי"ה', מלשון הווה תמיד, או מלשון מהווה, הוא ית' מהווה נבראים. ומצד כך יש מהלך של היה הווה ויהיה – עבר הווה ועתיד, הוא ית"ש נמצא בעבר, נמצא בהווה, ונמצא בעתיד.

כלומר, מצד עצם הוייתו כביכול, הוא הווה תמיד, בבחינת 'אתה הוא קודם שנברא העולם', בלי יחס לכך שיש עולם. אבל ביחס לכך שיש עולם, אזי יש מהלך של עבר הווה ועתיד, הוא ית' נמצא בעבר, הוא נמצא בהווה, והוא נמצא בעתיד. "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד".

רוב בני אדם מצד טבע יצירתם, עיקר עסקם הוא בעבר ובעתיד, הם עסוקים בזיכרונות של העבר מכח הזוכר, כח המדמה, וכח השומר שבנפש, והם מתכננים את העתיד, ומדמים את העתיד. וגם רוב ההווה הוא עבר ועתיד, הוא לא קיים אצלם כהווה גמור. ומצד כך, האדם עוסק בדברים שאינם, או שהוא עוסק במה שהיה ואינו, או במה שעתיד להיות ועדיין אינו, באופן שההווה שלו הופך להיות עבר, או שההווה הופך להיות עתיד. ובעומק – ההווה שלו והעתיד שלו הופך להיות כולו עבר, כי כל מה שיש לו מכל המצב שהוא נמצא בתוכו בהווה, זה רק הזיכרונות של מה שהיה והדמיונות של מה שיהא.

דוגמא לדבר, אנשים יוצאים לטייל במקום מסוים, מגיעים עם מצלמה ומצלמים. הסיבה שבגללה הם מצלמים היא בכדי שבעתיד יהיה להם זיכרונות של עבר. יש בני אדם שיושבים תחילה ונהנים ממה שהם רואים, ורק אחרי שגמרו ליהנות ממה שהם רואים, רק אז הם מתחילים לצלם בכדי שיהיה להם זיכרונות. אדם כזה יש לו הווה, הוא חווה את מה שהוא רואה, נהנה ממנו, קונה את מה שהוא צריך לנפשו שלו, כל אחד לפי מדרגתו, ובנוסף לכך הוא גם מצלם, על מנת שבעתיד יהיה לו זכרון מהעבר.

אבל ישנם בני אדם רבים, שמיד כאשר הם רואים דבר מה מיוחד, או דבר מעניין, מיד הם מצלמים. פירוש הדבר הוא, שאת ההווה שלהם הם מצלמים לצורך העתיד, והעתיד הוא לצורך שיהיה להם זכרון מהעבר. אצל אנשים כאלה כל החיים הם בעצם עבר.

אם באנו לתמצת את הדברים בקצרה - יש עבר הווה ועתיד, אבל אצל רוב ככל בני האדם ההווה והעתיד אינו אלא עבר. מעיקרא התפיסה שלהם היא שיהיה מציאות של עבר, זוהי כל תפיסת החיים.

על שם כך נקרא הגיהנום "יום עברה" כדברי חז"ל (שבת קיח, א), מלשון 'עבר', דבר שעבר ואינו. זוהי תפיסת חיים של מציאות של עבר, זה נקרא 'עבירה' מלשון 'עבר'. יש עבירה בפועל - שס"ה מצוות לא תעשה, יש איסורים דרבנן, ויש 'תפיסה של עבר' - זה נקרא 'עבירה'. אדם שחי במקום שכל המציאות זה עבר - הוא נקרא 'בעל עבירה'. אף שבפשוטו בעל עבירה זהו מי שהוחזק לעבור עבירה שלא במקרה, אבל בעומק 'בעל עבירה' זהו מי שעומק תפיסת נפשו אינו אלא עבר, אדם כזה נמצא במדרגה של עבירה, וזוהי על דרך כלל תנועת רוב בני האדם.

אמנם, ישנו סוג נוסף של בני אדם שהתפיסה שלהם הפוכה, הם כמעט לא חושבים - לא על העבר ולא על העתיד, אלא "אכול ושתו כי מחר נמות" (ישעיה כב, יב), אלו הם אנשים שמנסים ליהנות מההווה.

אלו הן שתי תנועות הפוכות של בני אדם. חלק גדול מבני האדם חיים רק את העבר כמו שהזכר, ואצלם גם ההווה וגם העתיד אינו אלא עבר. מאידך, חלק מבני האדם חיים בתפיסה הפוכה, הם חיים רק את ההווה, הם לא חושבים מה היה ולא מה יהיה, אין להם כח לדאגות מפני צרות שהיו בעבר, וגם אין להם כח לדאוג את צרת העתיד, הם מנסים להסיח דעת מהכל על ידי כח התענוג שנמצא בהווה, וחיים רק מציאות של הווה. אלו הן שתי תנועות מתהפכות של בני אדם.

מאידך, מצד מהלכי הקדושה - אדם חי עבר הווה ועתיד. הוא חי עבר מדין חשבון הנפש, הוא מחשב בהווה מה הוא עשה בעבר על מנת לתקנו, ובעומק זהו לא עבר לעצמו, אלא עבר על מנת לתקן בהווה. הוא חי את העתיד כשאיפה לעתיד וכקבלה לעתיד, יש לו עבר דתיקון ועתיד של שאיפות וקבלה לעתיד. זוהי צורת חיים כלפי העבר והעתיד דתיקון, 'חרטה וידוי וקבלה לעתיד'.

וכלפי ההווה דתיקון, מצד ההגדרה החיצונית - הוא מנצל כל רגע, שלא לאבד רגע אחד מימי חייו. אבל ההגדרה העמוקה יותר של החיים היא - האדם חי בהווה כי הוא דבוק בהווה תמיד, שזה הוא ית"ש ואין בלתו, וזהו עומק חייו. כתולדה מכך, אדם זה חי תמיד את ההווה, ורק מידי פעם כפי הצורך הוא חי את העבר כדי לעשות תשובה, וכפי הצורך הוא חי את העתיד לעשות 'קבלה לעתיד' ולסדר את שאיפותיו לעתיד. אבל עיקר חייו, רובם ככולם - הם בהווה, הוא דבוק בבורא ית"ש שהוא הווה תמיד, וזה עיקר חייו.

זהו בקצרה ממש תפיסת החיים דקלקול, לעומת תפיסת החיים דתיקון.

בתפיסת החיים דקלקול האדם חי בעיקר את העבר ואת העתיד, וההווה הוא כהרף עין, ובעומק – ההווה והעתיד הוא עצמו עבר. ובתפיסה ההפוכה דקלקול – הוא חווה רק את ההווה, מסיח דעת מהעבר, ומסיח דעת מהעתיד, הוא מנסה ליהנות מההווה כמה שהוא יכול, בבחינת "אכול ושתו כי מחר נמות".

ולחיפך בקדושה – אדם חי את העבר כתיקון של עבר, והוא חי את העתיד כקבלה לעתיד וכשאיפות לעתיד, ואת ההווה הוא חי לנצל כל רגע. ובתפיסה העמוקה יותר – הוא חי את ההווה תמיד שזה הוא ית"ש, ואין בלתו. מכח כך, הוא גם חי בפועל את ההווה של החיים, כפי מה שהוא חי. זוהי התמצית בקצרה, כיצד הנפש תופסת את מהלכי הזמן.

מעשה נתבונן ונבין את ענין ההשקטה. יש הווה, ההווה הוא מצומצם, והוא לא יכול להכיל בעומק גם את העבר וגם את העתיד. ולפיכך, אם בהווה האדם עוסק גם בעבר וגם בעתיד, הן מצד הקלקול ואפילו מצד התיקון, הרי שבעצם הוא מכניס להווה עוד כוחות נוספים, וזהו עומק של רעש בנפש. אם ההווה היה יכול להכיל גם את העבר וגם את העתיד אזי אין עבר ואין עתיד, כי ההווה היה כולל את הכל.

'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. הזמן הזה יכול להכיל רק את מה שנמצא בהווה, ולכן יש עבר ויש עתיד. כל זמן יכול להכיל רק את מה ששייך לאותו הזמן. אבל אם אדם חווה בהווה את מה שהיה בעבר ובעתיד, אזי בעומק הוא מנסה להכניס לתוך זמן אחד מצומצם – גם את העבר וגם את העתיד, כאן נעשה רעש עצום. זהו כ'מעיל פילא בקופא דמחטא' – להכניס פיל בחור של מחט, כאשר מנסים להכניס דבר למקום שהוא לא יכול להיכנס, אזי נעשה רעש, המולה.

משל לאדם שינסה לעסוק בכמה דברים בזמן אחד, ברור לכל בר דעת שזה יצור מציאות של רעש, כך גם כאשר האדם בהווה מתעסק עם העבר ועם העתיד – זהו רעש עצום בנפש, וזהו חלק לא קטן מהרעש שנמצא בנפשו של האדם. אמנם, מצד הקדושה צריך האדם לעסוק בעבר ובעתיד כמו שהוזכר לעיל, תשובה על העבר, קבלה על העתיד ושאיפות, אבל גם זה צריך שיהיה בשיעור מאד מסוים, אבל עיקר החיים צריכים להיות בהווה.

מי שחי בכל דבר את ההווה שהוא נמצא בתוכו, מדין שורש השורשים הוא חי את ההווה תמיד – הוא ית"ש, אמיתת מציאותו. ומצד ההשתלשלות של זה – הוא חי בכל דבר את ההווה, זמן תורה לחוד, זמן תפילה לחוד, זמן גמילות חסדים לחוד. בכל דבר שהוא עוסק – בו הוא נמצא. לא מעורבים כאן כוחות אחרים, ואין אצלו 'עירוב פרשיות', הוא עוסק במה שהוא עוסק. כאן מונח עומק עצום של השקטה בנפש.

זהו עומק כח הריכוז. היפך הריכוז הוא פיזור. כאשר האדם מתפזר, או בכמויות של מעשים, או ביחס של זמן של עבר ועתיד, שבזה הרחבנו בחלק זה כאן, אז האדם נכנס למהלכי רעש.

מאידך, ככל שהאדם מרוכז עמוק עמוק במה שהוא עושה, הוא מרוכז בהווה במה שהוא מתעסק, כך הנפש שלו קשורה בדבר, מחוברת לדבר, ונכנסת בתוך הדבר, וע"י כך יש לו השקטה מכל מה שקורה מסביב. כאן מונח עומק עצום של שקט בנפשו של האדם.

עד כאן העמדנו בס"ד את תמצית הדברים של כללות הכוחות, המביאים את האדם לידי השקטה. בפרקים הבאים נמשיך אי"ה את מהלך הדברים, לבאר איך מתוך אותה השקטה האדם פועל את צורת חייו, וכיצד הוא מתקרב על ידי כך לאט לאט, להכיר את חלקו ולמשש את חלקו שנתן לו הבורא ית"ש.

ברור לכל בר דעת שאין רוגע בעולם הזה, אבל יש חיים שהם קרובים יותר למציאות של רוגע, ויש חיים שרחוקים ממציות הרוגע. כאשר אדם בוחר באותו מקום, לאט לאט הוא נעשה שקט, ולא רק שקט בחיצוניות, אלא שקט נפשי.

ככל שהחיבור של האדם לעולם הולך ונרגע, כך הוא נעשה שקט יותר. לאט לאט נעשה עיקרו קבוע במקום השקט, וכפי הצורך הוא יוצא למקום הרעש, וחוזר חלילה. במקום הזה, הוא יושב בשקט, צופה ומביט על המציאות - 'עולם ברור ראיתי'.

לקבלת העלון השבועי בדוא"ל,
וכן מקבץ שאלות ותשובות לפי סדר הפרשיות,
יש לשלוח בקשה לכתובת:
info@bilvavi.net

[לקבלת העלון השבועי והשו"ת דרך הפקס,
יש לשלוח בקשה למספר הפקס 03-548-0529]

לבירורים בנושאי "בלבבי משכן אבנה"
ניתן לפנות למערכת באופנים הבאים:

טלפון 052-763-8588 · פקס 03-548-0529
ת.ד. 16452 ירושלים 9116302
info@bilvavi.net

שיעורי מורינו הרב שליט"א מופיעים ב"קול השון"
ישראל 073.295.1245 | USA 718.521.5231

שיעורים שבועי

אנציקלופדיה עבודת ה'
ירושלים - יום ג' 20:30 בדיוק · רח' הרב בלוי 33 · לפרטים 052.765.1571

אנציקלופדיה מחשבה
חולון יום ד' 20:30 · רח' קדמן 4 · לפרטים 050.418.0306